

بررسی و تحلیل نظری سرمایه اجتماعی

یکی از موضوعاتی که در دهه ی حاضر در حوزه علوم اجتماعی مطرح شده است،

مقدمه

یکی از موضوعاتی که در دهه ی حاضر در حوزه علوم اجتماعی مطرح شده است، سرمایه اجتماعی است. سرمایه اجتماعی است شاید بتوان گفت که، پیشتر از طرح این مطلب، اغلب محققان و دانشمندان، صرفاً سرمایه اقتصادی و به طور کلی سرمایه ی فیزیکی را در توسعه ی جوامع لحاظ می کردند ولی پس از یک دوره تلاش دانشمندان چون کلمن و بوردیو - دهه ی 90- این مفهوم - سرمایه اجتماعی توانست با گسترش نظری و تجربی جایگاه تعریف شده ای در میان نظریه های جامعه شناسی به خود اختصاص دهد. امروزه نقش سرمایه اجتماعی در توسعه جوامع مورد توجه بسیاری از محققان قرار گرفته است و نقش آن در توسعه و بخصوص بعد اقتصادی توسعه قابل انکار نیست.

نوعی دیدگاه عوامانه در میان برخی از دست اندرکاران توسعه مشاهده می شود که معتقد است مشکل توسعه در ایران نبود یا کمبود سرمایه فیزیکی اقتصادی است و موانع دیگر بسیار کم اهمیت هستند. یعنی همان دیدگاه تک بعدی توسعه و تقلیل توسعه به توسعه اقتصادی و مانند اینها.

پیشینه ی مطالعات سرمایه اجتماعی عمدتاً به دهه 1990 بر می گردد. سرمایه اجتماعی در دو دهه ی گذشته بعنوان یکی از شاخص ترین مفاهیم در علوم اجتماعی پدیدار گشته است. « این مفهوم توانست با گسترش نظری و تجربی جایگاه تعریف شده ای در میان نظریه های جامعه شناسی به خود اختصاص دهد. این امر مرهون جمیع کلمن جامعه شناس آمریکایی و تحقیق او در زمینه مشارکت در امور مدرسه در شهر شیکاگو است. پس از آن پیر بوردیو در فرانسه و مطالعه پائنام در زمینه رابطه سرمایه اجتماعی و نهادهای دموکراتیک در ایتالیا از عوامل موثر در گسترش این مفهوم بوده اند. (توسلی، 1384، 69). مطالعات سرمایه اجتماعی در ایران نیز به تبع جهان در طی ده ساله ی اخیر مطرح شده و رونق گرفته است.

تبیین مفهوم سرمایه اجتماعی

در اینجا تلاش می شود تا به تشریح و شناخت سرمایه اجتماعی دست بیابیم. بدیهی است که تئوریهای مرتبط چه در میان دانشمندان خارجی و یا داخلی باید مورد بررسی قرار بگیرند.

تئوریهای سرمایه اجتماعی از طرف صاحب نظرانی چون؛ پیر بوردیو، جیمز کلمن، رابرت پاتنام، فرانسیس فوکویاما و دیگران مطرح شده است. پر واضح است که برای شناخت تئوریها باید به آثار اندیشمندان مربوطه مراجعه کنیم.

اصطلاح سرمایه اجتماعی (social capital) از آغاز دهه 1990 در علوم اجتماعی پدیدار شده است. این اصطلاح از دو مفهوم سرمایه و اجتماعی تشکیل شده است. سرمایه با مفهوم آن در اقتصاد، فرهنگ و سایر حوزه های علوم انسانی قرابت دارد. به این معنا که سرمایه در همه ی این حوزه ها اشاره به یک عنصر بسیار ارزشمند، مطلوب و کمیاب دارد و مضاف الیه های آن یعنی؛ انسانی، اقتصادی، اجتماعی، فیزیکی و غیره نشان دهنده نوع آن عنصر مطلوب و کمیاب - سرمایه - می باشد.

بنابراین هنگامی که بحث از مفهوم سرمایه اجتماعی می شود منظور از این ترکیب آن است که این عنصر سرمایه - که بسیار کمیاب و ارزشمند است - از جنس اجتماعی است. از جنس تحولات اجتماعی - جامعه شناختی و روانشناختی - است. در ادامه با اشاره به نظر صاحب نظران مطلب بیشتر واکاوی خواهد شد.

نویسنده: مجدالدین - جلیلی

منبع: سایت - باشگاه اندیشه - تاریخ شمسی نشر 1389/9/5